

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

Jitro hetiszakasz

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2018

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2018

15. szám

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Jitro

Anyagi és szellemi világunk kapcsolata

I.

A Tóra-adás szerepe: Isten létének folyamatos tudatban tartása

Kinek kellett tovább mondani a tízparancsolatot?

1. A Tóra-adás, azaz a Tízparancsolat ki nyilatkoztatását a következő szavak előzik meg: „És Isten elmondta mindezeket az igéket, mondván.”^a

A kommentárok felteszik a kérdést: Mire utal itt a „mondván” kifejezés? Minden olyan esetben, amikor a Tóra úgy fogalmaz, hogy „És Isten elmondta... *mondván*,” akkor a *mondván* szó ismétlést jelent, és arra utal, hogy Mózes közvetítse – ismétlje meg – Isten szavait azokhoz a zsidókhoz, akik nem hallhaták Isten szavait közvetlenül.

A Tóra-adáskor azonban minden zsidó jelen volt, és mindent hallott. Akkor viszont, vajon mi lehet a „*mondván*” szó jelentése?

Fenti kérdésre nem lehet kielégítő válasz az, hogy szükséges volt hogy az elhangzott szavak a későbbi nemzedé-

kekhez is eljussanak, ugyanis a hagyomány szerint a Tóra-adáskor a későbbi nemzedékek lelkei is jelen voltak, így ők is szem- és fültanúi voltak a hallottaknak.¹

A tízparancsolat és a tíz teremtő mondat

A mezericsi Mágid azt a választ adja erre a kérdésre, hogy^b a „mondván” kifejezés itt arra utal, hogy a Tóra-adás aktusa arra szolgált, hogy a tíz teremtő isteni mondatot, a tíz tórai parancsolat isteni energiájával töltsék fel: a *Zohár* értelmezésében² a „tíz-tíz az egyik kanál, a szentség sékelje szerint;”^c tórai versben kétszer is előforduló „tíz” szó azt hivatott jelezni, hogy a tíz parancsolat összhangban van a tíz isteni teremtő mondatokkal. Ezért is mondja szövegünk, hogy „És Isten elmondta... mondván (*Vájdábér... lémor*), hogy az „elmondta”-val, azaz a tíz parancsolat isteni energiájával töltsse fel a tíz isteni teremtő mondatot.^d

^a 2Mózes 20:1.

¹ Midrás *Smot rábá* 28:6.

^b *Or Torá, Hoszáfot* 8. fejezet. Lásd még *Likuté amárim* 264. fejezet és *Or Torá* 96. és 235. fejezet.

² *Zohár* 3:11b. [Lásd *Likuté szichot*, 1. kötet, *Toldot* 27. fejezet.]

^c 4Mózes 7:86.

^d Tíz mondással teremtettet a világ (*Az atyák bölcs tanításai* 5:1., *Ros hásaná* 32a.), azaz a Mózes első könyvének első fejezetében említett tíz „legyen”

parancs által. Ez a teremtés azonban feltételhez kötött volt: A Tóra első szava, a *Börésit* (kezdetben), a „*bö – bét* betű”, amely egyben a 2-öt is jelent és a „*résit – kezdet*” szóra osztható fel, amely ez által úgy is értelmezhető mint „két kezdet.” Ezt úgy is lehet értelmezni, hogy Isten azért a két dologért teremtette a mennyet és a földet, amelyek a résit nevet viselik, nevezetesen a Tóráért és Izraelért (lásd Rási magyarázatát az *1Mózes* 1:1-hez). Ebben a kontextusban szabott Isten egy feltételt a

A világi dolgokat is a Tóra szelleme kell hogy átjárja

2. Az Isten-szolgálat kontextusában ez azt jelenti, hogy a Tóra fényének, azaz a tíz parancsoltnak a világi, anyagi dolgokban – azaz a tíz isteni teremtő mondatban – is ragyognia kell.

Vannak olyanok, akik azt gondolják, hogy a Tóra és a világ, az két egymástól különálló, elválasztható dolog. Amikor tórai környezetben vannak, akkor annak szellemében viselkednek, amikor világi környezet veszi őket körül, akkor pedig a világi felfogásnak és bevett gyakorlatnak megfelelően járnak el.

A valóság azonban az, hogy bármilyen cselekedetünkről is legyen szó, beszéljünk akár világi dolgokról, mindig a Tóra szellemében kell eljárunk.

És most nem is azokról a dolgokról van szó, amelyek valamilyen tórai tilalom alá esnek. Ugyanis, amit tilos, azt természetesen tilos. Hanem még a megengedett dolgok esetében is, a Tóra szellemében kell hogy eljárjunk, és nem a világi trendnek megfelelően.³

Istent mindig szemünk előtt kell tartanunk

3. Fentiek segítenek megvilágítani a következő vers értelmét is: „Könnyem lett nekem kenyerem nappal és éjjel, mikor így szóltak hozzám egész nap: hol az Istened?”^e

„Könnyem lett nekem kenyerem nappal és éjjel” – olyan végtelen keserúségre utal, amikor a könnyek helyettesítik a kenyér (az étkezés) szerepét. Mint ahogy ismert a tény, hogy a szív és a lélek facsaró keserúségének az idején, teljesen megszűnik az éhség érzet. A vers ezen keserűség okát a „mikor így szóltak hozzám” okában látja, azaz amikor az „égiek” szólítják „egész nap” azzal a költői kérdéssel, hogy „hol van az Istened?”

Az *Elohechá* („Istened”) szó az életerőre, energiára utal.⁴ Vajon ki „Istened”? Az Örökkévaló (*Hávájé*) – a te Istened! Az Örökkévaló (*Hávájé*) az egy, aki a tér és az idő felett áll,^f az egy, aki felette áll az isteni világok láncolatának, ő *Elohechá*, a „te Istened”, életerőd és energiád! Sőt: „*Anochi – Én vagyok az Örökkévaló Istened.*” „Vagyok, aki vagyok”^g – amely

Teremtés munkájában: „Ha Izrael elfogadja a Tórárt, élni fogtok, de ha nem, visszaküldelek az üresség és formátlanság állapotába.” (*Sábát* 88a.; Rási az *1Mózes* 1:31-hez). A Tóra adása, és az a tény, hogy azt Izrael el is fogadta, biztosította azt, hogy a teremtő munka ki is tartson: a tíz parancsolat (amelyre a *vájdáber* szóban találunk utalást) a tíz teremtő mondatnak felel meg (amelyre a *lémor* szóban találunk utalást), és azt hivatott szolgálni, hogy azokat kitartással töltsse fel.

³ Lásd *Méirát énájim* a *Chosen mispát* 3:13-hez.

^e *Zsoltárok* 42:4.

⁴ Lásd *Sulchán áruch, Orách chájim*, 5. fejezet.

[Ennek az Isten-névnek a gyökszava az *Él*, amely az erőt, szigort testesíti meg; lásd *Jövámot* 21a., és

Zohár 3:132a. Ebből fakadóan tehát, amikor azt a nevet ejtjük ki, szemet előtt kell tartanunk, hogy Isten a mi erőnk, élettőnk, aki nélkül nem tudnánk fennmaradni.]

^f Lásd még korábról, *Smot* r lábjegyzet.

^g Lásd még *Zohár* 3:11a: „Vagyok aki vagyok, de az nem ismert, hogy valójában ki is ő.” *Anochi* tehát, a végső „én”, Istenre utal, aki létezésének nem volt kiváltó oka, aki transzcendens, s aki az egyetlen független létezés testesíti meg (lásd még Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai* 1:1-től.) Istennek az *Anochi* aspektusa tehát még azon emelkedett szintet is túlhaladja, amelyet a *Hávájá* Isten-név jelöl ki. Egyetlen létező sem hívható *Anochinak* – a tökéletesen autonóm, függet-

szintet nem lehet semmilyen betűvel, vagy akár csak jellel jellemezni,⁵ ő a „te Istened”, azaz életerőd, és energiád.

„Egész nap” legyen az „Istened”!

És erre utal az égi költői kérdés: „*egész nap*: hol az Istened?” – Hol van nálad az „Én vagyok az Örökkévaló Istened”? Ezzel a tudattal élsz-e nap, mint nap, egész nap?

Nem elég ugyanis, ha az imádkozás, a Tóra tanulás, vagy egy *fárbrengen* alatt érzed át „Istened”!

Nem ez az isteni cél. Ezt ugyanis el lehetett volna érni angyalokkal, vagy test nélküli lelkekkel, nem kellett volna azonban

hús vér embereket teremteni hozzá.^h A lélek testbe való leereszkedésének a célja az, hogy spirituális értelemben megtisztítsa a testet, és az állati lelket (ugyanis a léleknek önmagában nincs szüksége semmi nemű javításra (*tikun*).⁶

Az elvárás tehát az, hogy egész nap – amikor eszünk, iszunk, üzleti dolgainkat foglalkozunk, vagy amikor másokkal beszélgetünk – mindvégig érezzük „Istenedet”, úgy ahogy azt felfogtuk és átérteltük az ima és a Tóra tanulásának idején.

(5713–1953. *Mikéc hetiszakasz szombatjának a szichájából*)

len „Én” – kivéve az Örökkévalót, aki így az igaz *Ánochi*.

Fontos megjegyezni, hogy ez a bekezdés a tíz parancsolat elsőjéhez kötődik – „*Ánochi* - Én vagyok az Örökkévaló (*Hávájé*), a te Istened (*Elokechá*)...” (2Mózes 20:2.) szövegünkhöz a 42. zsoltárból.

⁵ Lásd *Likuté Torá*, *Pinchász* 80b. oldal.

^h Lásd *Zohár* 1:113a. és 3:29b (és lásd még *Sábát* 152b.), hogy a lelkek, leereszkedésük előtt, Isten szent trónusa alatt vannak.

Ahhoz, hogy egyszerre éljünk meg egyfajta isteni tudatosságot és az önkívületet az Isten-szolgálat egy exkluzív kontextusában, az már készen alkalmazható az angyalokra és a lelkekre azok leereszkedése előtt. Ez még önmagában nem követelné meg a fizikai test megteremtését, s azt hogy része legyen ennek a világnak. Lásd még *Sábát* 88b, ahol Mózes és az angyalok vitatkoznak, hogy kinek kell adni a Tórát.

⁶ *Tánjá* 37. fejezet.

II.

Mi indokolja a haszid filozófia tanulását?

Tóraadáskor a *pönimiut háTorá* is átadatott

4. Vannak olyanok, akik azzal érvelnek, hogy a haszid filozófia tanításai az ezotéria területéhez tartoznak, és így azt – Isten ments! – nem is kellene egyáltalán tanulni. Az ekképpen gondolkodóknak a következőt kell válaszolni:

A Tóra-adás idején, a teljes Tóra megadatott, annak mind a már kifejtett (*nigle*) részével, mind az ezoterikus (*nisztár*) részével együtt. Tudni kell azonban azt, hogy akkoriban, valójában még a Tóra kifejtett része is rejtett volt. Hiszen a Kinyilatkoztatás, kézzelfoghatóan kizárólag a tíz parancsolatban jelent meg, a Tóra többi része, még nem volt kinyilatkoztatva, csak rejtett formában. Mint ahogy köztudott az az allegorikus magyarázat, mely szerint a tíz parancsolat azért áll 620 betűből, mert ez a Judaizmus 620 parancsolatá-

ra utal,⁷ azaz a 613 tórai, és hét rabbinikus parancsolatra.ⁱ

Ennek alapján már érthetővé válik, hogy valamennyi parancsolat a Tíz parancsolattal adatott, de akkoriban még egy takart, utalásokkal teli formában. A Tóra ezoterikus része ezzel szemben világos, nyilvánvaló jelentésnek örvendett ugyanakkor. Izrael egésze látta a *Máásze merkává* jelenségét (amint az utalás formájában nyer alakot az „Isten szekere sok tízezernyi, ismételten ezernyi; az Úr van rajtuk – Színáj a szentélyben!”^k zsoltárversben. Az eredeti héber nyelvű versben megjelenő *sinon* szó a *sur* (ökor), *neser* (sas), *árje* (oroszlán), a *nun* betű pedig az ember arcát szimbolizálja),^l ami a *pönimiut háTorá* valódi lényegét jelenti.

(5713–1953. *Sávuot ünnepeinek szichájából*)

⁷ [Midrás *Bámidbár rábá* 13:16. *Zohár* 2:90b. és 93b.] Lásd Rási a *2Mózes* 24:12-höz; *Báál háturim* a *2Mózes* 20:13-hoz.

ⁱ A bölcsek még hét előírást rendeltek el Mózes öt könyvének 613 parancsolata mellé: a) A *Hálél* elmondása a megfelelő alkalmakkor (ünnepek, *Ros chodes*); b) *Eszter* könyvének felolvasása Purimkor; c) a Chánuka mécsesek meggyújtása; d) a szombati gyertyák meggyújtása; e) kezek leöntése mielőtt kenyeret fogyasztanánk; mikor valamilyen anyagi jellegű élvezetben (pl. étel, ital) részesülünk, áldásnak a mondása, valamint akkor amikor éppen egy parancsolatot teljesítünk; és g)

az *éruv* követelménye, amely lehetővé teszi bizonyos cselekmények engedélyezését szombaton és ünnepekkor, Lásd még *Széfér há máámárim* 5708, lap széli jegyzet a 165. oldalon.

^j *Máásze merkává*, avagy a szekér látomása, amely kiemelten *Jechezkel* könyvének első fejezetében található teofániára utal (általános értelemben meg *Jesájá* 6. fejezetére), amely a Tóra rejtett részének a lényege. Lásd *Chágigá*, 2. fejezet.

^k *Zsoltárok* 68:18.

^l *Zohár* 1:18b. és 149b. Ez a négy forma, amelyeket *Jechezkel* könyvében írnak körül.

III.

A rákbetegség és a haszid filozófia

A haszid filozófia ellenzőinek két téves érve?

5. Azok, akik ellenzik a haszid filozófia tanulását, általában két érvet szoktak felsorakoztatni:

a) Ha ezen jellegű tanulmányok valóban olyan fontosak, akkor miért nem volt bevett gyakorlat azok tanulása a korábbi évszázadok során? Ha pedig a zsidóság annyi ideig működött a haszid filozófia nélkül, akkor ez nyilvánvaló jele annak, hogy az nem is annyira esszenciális.

b) Ezek a fajta tanulmányok az anyagi valóság és tapasztalati élmények teljes legyűréséről szólnak ugyanis a fizikai világ létjogosultságát kérdőjelezzik meg – ez pedig így nem több a szintisza tagadásnál és ürességnél, ugyanis így semmilyen pozitív állítást nem tartalmaz.

A test gyógyulásából a lelket is jobban megérthetjük

6. A válasz erre a következő:

Maimonidész fejtegeti a *Smoná prá-kimban*,⁸ hogy csak úgy, miképpen a testnek vannak betegségei és gyógyírjai, a léleknek is meg vannak a maga betegségei, és orvosságai. Ebből következően, a test betegségeiből és gyógyulásaiból sokat lehet tanulni a lélekre vonatkozólag is.

Miben tér el a többi betegségtől a rák?

7. A betegség, melytől Isten szabadítson meg minket, általában a test egy részé-

nek defektusában, vagy rendellenességében nyilvánul meg. Van azonban egy olyan betegség, amely során a test semmilyen hiányosságban sem szenved, hanem, éppen hogy több lesz némely szövetek elburjánzásával. Gondolhatnánk azt is: „ki törődik vele hogy van egy kis extra szövet, ha egy testrész sem szenved bármiféle hiányosságban”? Mindazonáltal, világos, hogy ez bizony egy súlyos betegség. Sőt, valójában az ilyen jellegű betegség még sokkal súlyosabb is lehet, mint azok amelyek a test egy hiányosságában jelennek meg. Olyan súlyos, hogy emberek még a betegség nevét is kerülik kimondani.

Ezen extra szövet növekmény ugyanis éppen azt a szervet, vagy testrészt teszi tönkre, ahol megtelepszik, vagy ahová Isten ments még tovább terjeszkedik.

Csak úgy, ahogy ezen betegség különbözik a többitől, a gyógyítása is eltérő valamennyitől. Más orvosságok, gyógyulási módok mindig valami pluszt adnak a testnek, ennek a betegségnek az esetében azonban magának a plusznak, az extra résznek a megsemmisítésében ölt alakot, és csak is ilyen módon biztosítható a beteg számára egészségének valódi, és teljes visszanyerése.

Ennek a betegségnek az orvosságát csupán néhány nemzedékkel ezelőtt fedezték fel, s annak használatát meg csak ezt követően, s a kutatások az alkalmazás

⁸ 3. fejezet. Lásd még *Az emberi magatartás szabályai* 2:1.

részleteinek tekintetében pedig még a mai napig folynak.

Nem csak a betegség, az orvosság is más

8. Magától értetődő, hogy abszurd lenne, ha valaki az alábbi érvekkel utasítaná vissza az orvosságot:

(a) a gyógyszerek célja nem lehet az, hogy a testben valamit megsemmisítsen, hanem csakis az, hogy megerősítse a testet;

(b) mivel hosszú nemzedékekig senki sem használta ezt az eljárást, így még csak arra sem nyitott, hogy akár csak meghallgassa az új orvosok új terápiáit. Ő a hagyomány erejében hisz, így azt is fogja követni.

Mindenki számára világos azonban a fenti logikán alapuló érvelések teljesen megalapozatlanok.

Hiszen a gyógyszer testben való széttáradása, és annak megerősítése, csak a test egészséges részeire vonatkozólag érvényes, de nem arra a növekményre, amelyet meg kell semmisíteni, mert az végső soron felesleges és a testtől idegen volt, sőt káros.

A másik oldalról pedig, egyértelmű hogy ez a betegség a múltban még nem volt annyira ismert, mint amilyen ismert ma. Ebből kifolyólag csak csekély mértékű

kutatás folyt ezen a területen, és ami a lényeg, hogy korábban az isteni gondviselés sem tárta fel ennek a helyes gyógyítási módját. Később azonban, amikor ennek a betegségnek az ismerete szélesebb körűvé vált, amitől az Isten óvjon minket, az Örökkévaló megteremtette a gyógyulás módját, még a betegség létezése előtt,^m azért hogy megadja a felépülés lehetőségét.

Nemzedékünk fizikai és spirituális betegsége

9. Minden fizikai entitás, létezés a spirituális valóságban létező párjából gyökerezdik. Ez a feljebb taglalt betegségekre és gyógyulási módokra vonatkozólag is igaz. A ma nemzedékeikben való nagyobb elterjedtségének a ténye is, a mostani generációkhoz kapcsolódó spirituális párjukhoz kötődik.

A Messiás eljövételének a sarkában vagyunk. Nagyon hamar eljön az idő, amikor meg fog valósulni a „Véget vetett a sötétségnek.”ⁿ Azonban ez egyben az is jelenti, hogy jelenleg még van egy folyamatosan erősödő és növekvő *klipája* Ámáléknak, tehát a mindenféle ok vagy értelem nélküli szemtelenségnek és arroganciának.^o

A gőg és az arrogancia ugyan mindig jelen volt, de sosem annyira durván mint most, a mi időnkben.

^m *Mögilá* 13b.; *Zohár* 1:196a.

ⁿ *Jób* 28:3.

^o Lásd *Szotá* 49b. (valamint *Szánhedrin* 97a.): „A lányomain – azaz a Messiás eljövele előtt a pimaszság fel fog erősödni.” Ámálék a *klipát* jeleníti meg (a gonoszt más szóval), amely a pimaszságot és az arroganciát jeleníti meg. „Az ember büsz-

kesége...” (*Példabeszédek* 29:23.) Ámálékra utal, aki gőgös volt az Örökkévalóval szemben szidalmi és blaszfémiaja által...”; Midrás *Bámídbár rábá* 13:3. Ámálék ismeri a világ urát, és mégis szánt-szándékkal arcátlanul és pimaszul lázad ellene, minden ok, vagy értelem nélkül. Lásd még korábbról, *Bösálách* 13. bekezdés.

Ez a fizikai szinten, pedig egy olyan jelenségben manifesztálódik, amely nélkülöz bárminemű értelmet vagy okot, egy olyan dologban, amely test életerejét csapolja le, mintha az test szükséges, sőt kizárólagos eleme lenne.

Az Örökkévaló éppen ezért, már előre gondolva, előbb egy olyan gyógyítási módot teremtett meg, még a betegség létrejöttét megelőzően, még pedig a haszid filozófia doktrínáinak a kinyilatkoztatásával, ami megsemmisítően, és rombolóan hat a beteg összetevőre (az arroganciára).

A haszid filozófia gyógyszerét nem lehet túladagolni

10. Egyértelműen kitűnik, hogy melyik az a részlet, amelyben nincs párhuzam

a hasonlító és a hasonlított között: a hasonlítóban, a gyógyszer túladagolása magára a testre és annak szükséges részeire nézve is romboló hatású lehet. A spirituális valóságban azonban, a végtelenségig folytathatjuk a haszid filozófia tanulását, ami csak az illető arroganciáját és bekepzeltségét fogja megsemmisíteni, de semmi más esszenciális dolgot nem. Sőt, az valójában éppen hogy erősíteni és táplálni fogja az amúgy is egészséges részeket, ahogy a mondás is tartja, hogy a Tóra az nem más mint *oz* (erő) és *tusijá* (felvértezés): „*felvértezés*” az állati ösztön-lélekkel szemben, amennyiben azt gyengíti, és „*erő*” az isteni léleknek, amennyiben az az isteni lelket erősíti.⁹

(5712–1952 *Jud-bét Támuz szichájából*)

⁹ Midrás *Möchiltá* a 2Mózes 15:2-höz; *Vájikrá rábá* 31:5.; *Szánhedrin* 26b. Lásd még *Torá or, Jitro* 67a.

oldal, és *uo. Hozsáfot*, 109a. oldal.

IV.

Fizikai szükségleteink a spirituális célok szolgálatában

**Az imáért együnk,
és ne az evésért imádkozunk!**

11. A Rebbének, az apósomnak van egy feljegyzése, amelyben a nagyapjával, a Rebbe MáHáRáS-sal, valamint nagyanyjával, Rivka Rebecennel – akinek a *jorcájtja* szintén *jud svátra* esik – kapcsolatos emlékekkel foglalkozik.

Ezen feljegyzések között szerepel egy történet, amely már egyszer megjelent nyomtatásban.¹⁰ Amikor a Rebecen tizennyolc éves volt, komolyan megbetegedett. Az orvos arra utasította, hogy felkelést követően azonnal egyen valamit. Mivel azonban a fiatal Rebecen nem akart ima előtt enni,^p már egészen korán felkelt, imádkozott, s csak ezt követően

evett. Ezen keresztül megoldást talált arra, hogy ne kelljen ima előtt ennie, de mégis már a korai órákban túl legyen az evésen. Nyilvánvaló azonban az, hogy ez nem hogy nem segítette felépülését, hanem épp ellenkezőleg, így az alvásban is komoly hiány jelentkezett.

A *Cemách cedek* (az apósa) ezért a következőt mondta neki: „Egy zsidónak egészségesnek és erősnek kell lennie. A parancsolatokkal kapcsolatban ismert a mondás, hogy „az ember általuk éljen.”^q Ez azt jelenti, hogy a parancsolatok megcselekvésébe mindig életet, életerőt kell vigyünk – a mezericsi Mágid magyarázatának az értelmében, a *máámárban* idézve.^r Ahhoz, hogy képesek legyünk életet vinni a pa-

¹⁰ *Hájom jom, Jud Svá.*

^p Eredendően, a háláchá szerint napkeltétől egészen az ima kezdetéig tilos enni és inni, ahogy azt az Írás is mondja: „Ne egyetek a vér mellett” (3Mózes 19:26.) – tehát ne egyél, amíg véredért nem imádkoztál, azaz az életedért (*Bráchos* 10b). Ez a tiltás azonban csak az öncélú élvezeti étkezésre vonatkozik. Engedélyezett azonban az evés-ivás már az ima előtt is, amennyiben azt egészségügyi okok indokolják meg, vagy ha nem lenne képes az imára összpontosítani anélkül, hogy ne enne először valamit. Lásd *Sulchán áruch, Orách chájim*, 89:3; (Álter Rebbe kiadása, 5. bekezdés.)

^q 3Mózes 18:5.: „Őrizzétek meg törvényeimet és rendeleteimet, melyeket megtesz az ember, hogy éljen általuk;” „hogy éljen általuk” tehát, és nem hogy haljon általuk (*Jomá* 85b.). Ebből a forrásból eredeztetjük a törvényt, hogy az emberi élet védelme, előrébb való szinte minden más előírásnál (amikor a kettő egymással ellentétes lenne), kivéve néhány esetet, amik egy külön lista tárgya képezik. Lásd még korábbirol, *Bo* xvii lábjeget.

^r *Jud Svát 5719 máámárja* (lásd *Széfer háamáárim – Bati lögáni*, Kehot 1977, 117. oldal) idézi a Mágid *Or Toráját*, 110. fejezet (*Likuté ámarim* 227. fejezet).

A parancsolatokat azért kaptuk, hogy azokat teljes mértékben őrizzük meg, annak mind a három szintjén az (a) *máchsávában* (gondolatot jelent, és a *micva* megcselekvőjének a *kávánájára*, mászóval szándékára utal), (b) *dibur* (beszéd – a parancsolatokra vonatkozólag, például az aktuális áldásra), és (c) *máásze* (cselekvés, tett – ez a parancsolat kivitelezésére, végrehajtását jelenti). Ezen három szint a hivatkozott szövegünkben is megjelenik: *Chukotáj* (törvényeim) a gondolatra utal, a *mispatáj* (rendeleteim) a beszédre, míg a „melyeket megtesz az ember” a végső célra, azaz a tette utal. Amikor a *micvát* az imént említett mind három szinten megőrizzük, akkor *vécháj báhem* – az ember isteni életerővel töltődik fel, annak emelkedett forrásában, olyannyira, hogy a *micvának* még a fizikai összetevői, vagy a *micva* más dolgokkal való involválódása is megszentelt, és emelkedett

rancsolatokba, erősnek és vidámnak kell lennünk. A *Cemách cedek* végül az alábbiakkal fejezte be:

„Ne menj el evés nélkül. Jobb dolog az ima érdekében enni, mint imádkozni az evésre gondolva!”

A Rebbe tanításai időtlenek voltak

12. Minden, amit a Rebbe mesélt, kiváltképpen azok az anekdoták, amelyek nemzedékről nemzedékre lettek tovább adva, nem csak egyszerű anekdoták. Önmagában véve ugyanis az a tény, hogy azt nemzedékről nemzedékre örökítették tovább jelzi, hogy ezek relevánsak azok számára is akik azt meghallgatják – hogy tanulhassanak belőle.⁵

Életünk az „imádság” és az „evés” kettős tengelyén

13. Az ember elfoglaltságai, általában két kategóriába sorolhatók:

(a) azok a cselekedetek, történések, amelyek Istenhez kötődnek – ilyen például a Tóra tanulása, az imádság, a parancsolatok megőrzése; és (b) olyan cselekedetek és történések, amelyek saját érdekünkben történnek – nevezetesen azok a dolgok, amelyek valóban esz-

szenciálisak, vagy amelyek szükségesnek tűnnek.

Ezt a két kategóriát leginkább az „imádkozással”, és az „evéssel” lehetne fémjelezni. Az imádkozás, tehát az első kategória, az Istenhez való fordulást jelenti, a hozzá való kapcsolódást, azt „tudni, hogy ki előtt állunk – a királyok királya, az áldott Örökkévaló előtt.”¹ A második kategória az evés: az ember mindig „éhséget” érez a testi szükségletei iránt, s amikor ezeket sikerül kielégítenie, ezen éhsége is csökken.

Három módozat az „evés” és az „ima” kapcsolatára

14. Számtalan módja létezik az ima és az evés mikéntjének.

I. Aki szétválasztja spirituális és fizikai életét

Lehetséges, hogy az illető személyisége egymástól elkülönült részeket tartalmaz: ekkor az ima és az evés teljesen elválik egymástól. Az ima alatt (tehát a Tóra-tanulás, parancsolatok megcselekvése, és ima alatt) olyannyira elkülönül mindenféle világi asszociációtól, hogy azt gondolhatnánk ez alapján, hogy egy tökéletes cádikkal van dolgunk.

lett – tehát az isteni létező szentségével feltöltött. Lásd még a *Cemách cedek Or háTorája, Vájikrá* 99. oldaltól, a *Mágid* tanítását idézve.

⁵ A Báál sém tov és a Mágid tanításaiban, központi téma, hogy mindent amit látunk vagy hallunk az a Gondviselés jele, és egyben az egyént személyében érintő útmutatás, amelyből tanítást nyerhetünk mind egyéni viselkedésünkre vonatkozólag, általában, mind Isten-szolgálatunkra vonatkozóan, specifikusan. Lásd *Keter sém tov, Hoszáfot*, 127-129. fejezet; *Likuté ámárim*, 69., 213. és 238. fejezetek; *Or Torá*, 107., 115. és 314. fejezetek.

¹ Lásd még *Bráchos* 28b. – az ima szimbolizálja az Istenhez való kapcsolódást és egyesülést (lásd még későbből, *Pkudé* 8. bekezdés), valamint a Tórának és a *micváknak* a mindent átfogó elvét – tehát valamennyi spirituális igénynek és törekvésnek, az ember Isten irányába történő viselkedésének és cselekedeteinek (lásd *Likuté Torá, Bálák* 70c. oldaltól). Az evés pedig, másfelől az ember fizikai létezésének fenntartását szolgálja, s egyben a fizikai szükségletek és törekvések szimbólumát is jelenti.

Később azonban, amikor a világi elfoglaltságaival kezd törődni – üzlet, vagy akár az evés, annak szó szerinti értelmében – már nyomait sem lehet felismerni a szentségnek, vagy a spiritualitásnak és tisztaságnak.

Az ilyenrel kapcsolatban azonban élhetünk a talmudi szófordulattal: „Hát csak nem foglalkozunk bolondokkal? Vétkesekkel meg pláne, hogy nem foglalkozunk?!”

II. Aki kényszeredetten kapcsolja össze a fizikait és a spirituálist

Egy másik lehetőség az, hogy az „ima” és az „evés”, kapcsolódik egymáshoz. Az ilyen ember ellenőrzi a *Sulchán áruchot*, és követi annak szabályait, annak minden ügyében. Ettől függetlenül, az „imádkozás” mégis csak az „evés” érdekében történik.

Más szóval, felismeri a tényt, hogy „sajnos” ő is Istentől függ, és az egyetlen módja annak hozzájuthasson szükségleteihez, hogy ha követi azt, amit a Tóra mond, hogy „Ha a törvényeim szerint jártok... akkor megadom esőiteket az ő idejükben.”^u Ennél fogva pedig engedelmeskedik az isteni parancsolat-

toknak, hogy azokat egyfajta váltóként mutathassa fel Isten előtt, hogy Isten is támogassa őt minden szükségletében, az imádságáért járó fizetségként.

Csak hogy mi is biztosak legyünk, a Talmud kimondja, hogy az, aki azt mondja „Ezt a szelát (pénzérme) jótékonyra ajánlom, hogy a gyerekeim élhessenek”, nos az ilyenre mondják, hogy az ilyen, igaz ember.¹¹ Ebből következően pedig, az „evés érdekében gyakorolt ima” is legitim hozzáállásnak számít.^v Rási ugyan azt fűzi ehhez hozzá,^w hogy ez a tétel valójában csak az olyan emberre alkalmazható, aki „rendszeresen adakozik,” szemben azzal, aki csak egyszer adakozik, és utána – amikor látja, hogy gyermeke él és virul – már nem. Ennek dacára, még ha rendszeresen adakozik is, ez nyilvánvalóan nem az ideális útja ennek, a háttérben meghúzódó mögöttes motiváció miatt.

Bár való igaz, hogy a Talmud leszögezi, hogy akkor is tanulnunk kell a Tórát, és meg kell cselekedni a parancsolatokat, hogy ha azokat nem önzetlenül (*lisma*¹²) módján tesszük meg; ugyanakkor a Talmud ennek az okát is megadja abban, mégpedig hogy ezáltal végső soron el fog jut-

^u 3Mózes 26:3-4.

¹¹ *Ros hásaná* 4a.

^v Ennek a törvénynek az analóg passzusát a *Pszáchim* 8a-b-ben kommentálja Rási a következő szavakkal: „Ezen dolgot illetően ő a tökéletes *cádik*. Ilyenkor nem mondjuk, hogy a *micvát* nem saját magáért (*lismá*) cselekedte meg; inkább azt, hogy teljesítette teremtője akaratát azzal, hogy *cödakát* adott, és személyes hasznot várt attól ami az eljövendő világot illeti, vagy azt, hogy gyermekei éljenek.

^w Rási erre a passzusra a *Ros hásaná* 4a-ban. Lásd még *Toszáfot*, *Pszáchim* 8b. *sejizke* kezdő szóval.

¹² *Pszáchim* 50b. Lásd még az Álter Rebbétől A Tóra tanulásának a szabályai 4:3.

[A *lismá* azt jelenti, amikor egy parancsolatot pusztán önmaga kedvéért cselekszünk meg; azért hogy teljesítsük Isten akaratát, vagy azért, hogy lelkünket Istennel kapcsoljuk össze (*Tánjá* 5. fejezet). Lásd *Tánjá* 39. fejezet vége és 40. fejezet; *uo.*, *Kuntresz Ácháron*, 3. fejezet; a *lismá* és a *selo lismá* koncepcióinak a taglalásáról.]

ni arra szintre, hogy önzetlenül tanulja a Tórát, és megcselekedje a parancsolatokat.

III. Aki „az imáért eszik”

15. Az ideális út, és cél azonban nem az imának és az evésnek a szétválasztása, és nem is az, hogy az evés érdekében imádkozzunk, hanem hogy együnk – még pedig az ima kedvéért.

Magától értetődő a tény, hogy imádkoznunk kell, pusztán önmagáért [is]. Tudván, hogy az Örökkévaló azt akarja, hogy tanuljuk a Tórát, és hogy megcselekedjük a parancsolatokat, elképzelhetetlen még csak arra gondolni is, hogy ne az akarata szerint cselekedjünk. Így imáinkat is az érte kapott jutalom reménye nélkül fogjuk mondani, pusztán csak azon okból kifolyólag, hogy ez az isteni előírás.^x Nem gondolunk sem, e az eljövendő világban kapható részünkre, sem pedig az evilági jutalomunkra.

Minden utadban ismerd meg őt!

Lényegében azonban még ez a hozzáállás sem elégséges. Hanem valójában amikor eszünk, azt is azzal a gondolattal kell tegyük, hogy az imáért tesszük. Ez anynyit tesz, hogy minden elfoglaltságunkat szent célok érdekébe állítjuk, ahogy azt az Írás is mondja: „Minden útjaidban ismerd meg őt.”^y

Az ember teremtésének célja nem az, hogy gazdag legyen, vagy hogy jó minősítést kapjon a *Dun and Bradstreet*ben, vagy hogy az adóbevallásban a 95 százalékos fizetők közé tartozzon. Ez nem lehet az élet valódi célja. Sokkal inkább az, hogy az ember minden tevékenységének szent célja legyen, hogy nyugalommal tanulja a Tórát, minél szélesebb körben cselekedje meg a parancsolatokat, és hogy bőkezűen tudjon adakozni.

A példamutatás felelőssége

Sőt, még ezzel sem szabad megelégednie, hanem bizony még másokat is inspirálnia kell. Az a tény ugyanis, az hogy ő személy szerint gazdag, azt is sokkal könnyebbé teszi számára, hogy másokra is hathasson. Láthatjuk ezt akár onnan is, hogy míg az emberek sokszor gúnyolódnak egy szegényen, míg egy gazdag embert még ostobaságában is mindig követni, utánozni akarnak, nem beszélve arról az esetről amikor pedig még bölcsen is cselekszik. Így amikor éppen tfilint teker magára, mások is így fognak tenni, és amikor a szombat törvényeit tartja be, mások is követni fogják benne; mert azt fogják gondolni, hogy gazdagsága is a szombat tartó tevékenységének tudható be. És ez így lesz akkor is amikor a Rabánu Tám tfilint tekeri magára,^z és

^x Lásd *Az atyák bölcs tanításai* 1:3.: „Ne legyetek olyanok, mint azok a szolgák, akik urukat a jutalom fejében szolgálják, hanem (ellenkezőleg), azokhoz legyetek hasonlóak, akik minden ellenszolgáltatás nélkül szolgálják urukat.”

^y *Példabeszédek* 3:6. *Lásd Bráhot* 63a: „Hogy melyik rövid szövegrészen múlik a Tóra valamennyi

alapelve? „Minden útjaidban ismerd meg őt.” Lásd még *Maimonidész, Smoná prákim*, 5. fejezet, és *Az emberi magatartás szabályai* 3:2-3; *Sulchán áruach, Orách chájim*, 231. fejezet; *Álter Rebbe Sulchán áruachja*, 156:2.

^z A tfilin tekeréseket tartalmaz, amelyek négy tórai szakaszt tartalmaznak; *2Mózes* 13:1-10.; *2Mózes*

mások is utánozni fogják, illetve amikor smurá-mácát fog enni,^{aa} a többi hétköznapi mácá pékségek mind bezárnak majd, mert mindenki smurá-mácát fog enni utána.

Ezekben fogalmazódik meg az „ima kedvéért való evés” elvének valódi jelentése, értelme. Minden emberi ügylet és szükséglet (amiket evésként kategorizáltunk) az ima (tágabb értelemben a Tóra és a parancsolatok valamennyi aspektusának) kedvéért kell, hogy történjen, hogy bennük felszínre juthasson a „bennük éljen” elve, azaz hogy életerővel töltse fel a Tóra tanulását és a parancsolatok megcselekvését.

Az anyák felelőssége a zsidó nevelésben

16. Létezik egy további tanítás, amely

13:11-16.; 5Mózes 6:4-9. (a Smá első szakasza); és 5Mózes 11:13-21. (a Smá második szakasza).

A fejre való imaszíjakkal kapcsolatban van egy régi, még a talmudi kort megelőző vita, melyben azt fejtegetik, hogy milyen sorrendben kell a négy tórai szakaszt elhelyezni a tfilinben. A két ezzel kapcsolatban kialakult uralkodó nézet a következő: (i) Először, azaz a tfilint viselő jobb oldalán tehát az 5Mózes 11., majd 5Mózes 6., azt követően pedig 2Mózes 13:11-16., és végül, a tfilint viselő baloldalán pedig, 2Mózes 13:1-10. Ezen alapelvetet, általában Rási nevével fémjelzik, és ezért az ilyen tfilint Rási-tfilinnek nevezik. (ii) Először, azaz a tfilint viselő jobb oldalán az 5Mózes 6., majd 5Mózes 11., aztán 2Mózes 13:11-16., és végül, a tfilint viselő baloldalán pedig, 2Mózes 13:1-10. Ezt a sorrendet általában Jákob Tám rabbi nevével fémjelzik, és ezért az ilyen tfilint Rábénu Tám tfilinnek nevezik. Ettől még léteznek eltérő vélemények is, de a feljebb említett kettő képezi a két uralkodó nézetet.

Míg abban mindenki egyetért, hogy első és legfontosabbnak a Rási tfilint kell feltenni, széles körben szokás, hogy „mindazok akiket szintén

abból a tényből következik, hogy a fenti útmutatás („jobb az ima érdekében enni, mint az evés kedvéért imádkozni”) egy asszonynak adatott, egy több gyerekes anyának – akik közül egy Izrael egyik vezetője lett.

Ennek a következő a tanulsága:

Kifejezetten egy anya az, aki biztosítani képes hogy gyermeke az „ima érdekében történő evés” szellemében nőjön fel, szemben az „evés érdekében imádkozni” útjával, vagy azzal, amikor az imát és az evést két külön világgént választjuk el egymástól.

Magának az anyának kell követnie ezt a létformát, s ezen szellemiséget már egészen kicsi koruktól belenevelni a gyerekeibe. Már akkor is amikor még csak a bölcsőben vannak, azzal az érzéssel kell

megérintett szívében az Isten-félelem, Rábénu Tám tfilint kell, hogy tegyenek, áldás mondása nélkül, a reggeli imát befejeztét követően.” (Álter Rebbe, *Szidur im dách*, 6b. oldal). Néhány szefarádi még olyan szokást is követ, hogy a két tfilint egyazon időben helyezi fel. A misztikusok megközelítése szerint, a Rábénu Tám tfilin felhelyezése külön érdemet jelent, túlmenően a törvényi jelentőségén, az ebben a téma hátterében meghúzódó halachikus vita miatt. Ezen témának a történelmi és halachikus háttere kerül részletes kifejtésre, és jegyzetekkel ellátva a *Likuté szichot*, 2. kötet, 507. oldalán (lásd még *uo.* 9. kötet, 258. oldaltól); *Tsvot min hásumájim*, Márgáliot rabbi kiadása, 3. kötet, 44-48. oldalig; *Torá slémá*, Bo 12. kötet, 269-272. oldalak.

^{aa} A *mácá smurá* egy olyan *mácá*, amely már a vágasától kezdve folyamatosan őrzött, felügyelt gabonából készült, hogy kizárja a vízzel való érintkezés veszélyét. A *széder* este alatt mindenkinek csak *mácá smurát* kellene fogyasztania, és számos szaktekintély szerint ez egész *Peszách* időszakára igaz. Lásd *Sulchán áruach*, *Orách chájim* 453:4., és az Álter Rebbe kiadásában 435:19.

telíteni őket, hogy mindennek az Istenhez való kapcsolódás célját kell szolgálnia. Enélkül ugyanis, még a készen elérhető ételt is ízetlenné fogjuk érezni.

Ilyen módon olyan gyermekeket fogunk felnevelni, akikből Izrael példaképei lesznek. Tudni fogják azt, hogy miképpen kell imádkozzanak, és eleségből is elég fog nekik jutni – és Isten szándékának megfelelően enni, akinek akarata az, hogy mindenkit segítsen, támogasson „nyitott, teli, szent, bőkezű tenyéréből”,

hogy ne csak utódokban, de élethosszát és megélhetését is bőség jellemezze.

Váljon valóra, a „kiöntsek nektek áldást az elégnél is többet”^{bb} – tehát egy olyan otthon, ami mind spirituális, mind anyagi értelemben áldott, s ami gyermekekből fakadó örömet nyújt az apa és az anya számára, megannyi szép napon és éven át. Örömet spirituális, és materiális értelemben egyaránt.

(5719–1959. svát 14. szichájából)

---

^{bb} *Máláchi 3:10.*

TARTALOMJEGYZÉK

Jitro

Anyagi és szellemi világunk kapcsolata

I. A Tóra-adás szerepe: Isten létének folyamatos tudatban tartása.....	3
II. Mi indokolja a haszid filozófia tanulását?	6
III. A rákbetegség és a haszid filozófia.....	7
IV. Fizikai szükségleteink a spirituális célok szolgálatában.....	10

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: szichot@zsido.com